

Mis on kaasav haridus?

Pille Nelis, Äli Leien, Tiina Kivirand

1. Eesti õpetajad on saanud väga palju koolitusi kaasava hariduse ja erivajaduste teemal, kuid nende teadmised ei rakendu igapäevaelus. Miks?

Vastus: Siin peab arvestama, et me tegelikult ei tea, milliseid koolitusi ja kui palju on õpetajad läbinud ja kuidas nendel omandatud teadmised on rakendunud. Meie koolijuhtide uuring näitas, et hoiakute kujundamisel ei ole koolituste efekt olnud ka kõige parem. Seega peab edasi uurima, millisel viisil tõhusalt koolitada. Veel võib näha, et õpetajate ning koolijuhtide hinnangud ei ole alati kõige paremad nende koolituste praktilisusele ja kasutegurile. Seega tuleks üle vaadata seni pakutud koolituse sisu, leida populaarsemad ning vähema täituvusega koolitused, analüüsida kogutud tagasisidet, et muuta rõhuasetusi (vt Balti Uuringute Instituut, 2015). Uuringud näitavad ka seda, et suhteliselt üldised või lühiajalised koolitused ei ole kuigi suure efektiga. Efektivsemad on need, mis keskenduvad õpetajate konkreetsetele murekohtadele ja näiteks töötoastiilis koolitused. Samuti näeme, et oluline on kooli või lasteaia meeskondade koolitused, et meeskond üheskoos saaks muutusi ellu viia.

2. Mõtte tasandil on kaasav haridus väga ülev, aga praktikas üsnagi keeruliselt teostatav. Küsimus on personaliressuris - õpetajaid niigi ei jätku, aga kaasava hariduse puhul PEAKS tunnis olema ka abiõpetaja. Kuidas neid leida? Õpetajal üksi on keeruline - nt on klassis 28 last, kellest 3 on õpiraskustega, mitu ATH last, mitu eriandekata. Tugisüsteemi/õpetajate toetamise läbimõtlemine vajab suuremat tähelepanu!

Vastus: Oleme nõus, et mõnikord on mitmekesi õpetades õppimine tõhusam, kuid samas näeme sedagi, et kaasava hariduse õppestrateegiate rakendamisel saab ka üks õpetaja kaasava hariduse põhimõtteid rakendada - nagu hiljem arutelu viidati, võiks see olla tavapärane õpetamine. Mitme õpetaja võimaldamine sõltub ka finantsressurssidest, mis on kooli või koolipidaja tasemel uurimise küsimus. Oleme nõus, et riiklik toetussüsteem vajab edasist läbiarutamist ja edasiarendamist. Samas võib ka uurida võimalusi, kuidas kooli/lasteaia tasandil olevaid abiõpetajaid, eripedagooge või teisi meeskonnaliikmeid kõige optimaalsemalt rakendada.

3. Kaasava hariduse tunnused tunduvad nii loomulikud nüüdisaegse hariduse tunnused, et tekib küsimus, miks me üldse räägime kaasavast haridusest. Räägiks nüüdisaegsest haridusest või lihtsalt haridusest. Tõesti, ajalooliselt on olnud kummalisi arusaamu ja praktikaid, kus keskmisest enam erinevad eraldatakse ühiskonnast.

Vastus: Oleme väga nõus, aga mõnikord on hea muutuste saavutamiseks muutuse sisu defineerida ühe nimetaja alla.

4. Kaasav haridus ei ole kõikide laste õpetamine ühes ja samas klassiruumis. Kaasav haridus on õpikeskkondade rohkus!!!

Vastus: Jah, võib ja on isegi soovitatav kaasava hariduse rakendamisel mitmekesistada õpikeskkonda nii klassi/rühmaruumis või ka väljaspool seda. Meie vaates on siin oluline, et erinevad õpilased/lapsed oleksid suure osa oma õpiajast üheskoos ja õpiksid üksteist tundma ja koos toimetama.

5. Miks erinevaid suundi ikkagi vastandatakse? Otsigem ainult ja ainult ühisosa! Praegu jääb ettekannetes praktilisi elulisi näiteid vajaka.

Vastus: Püüdsimegi ühisosa ja ühist edasi liikumise teed otsida. Head ettepanekud, aga ka head praktilised näited on alati teretulnud.

6. "Tasand" ei ole ehk kõige parem mõiste kirjeldamiseks aspekte (õpetaja, institutsioon, perekond ja riik), mis asuvad joonisel ringi samal tasandil. Õpilase tasand on tõepoolest joonisel eraldi tasandil. Võiks muuta joonist või mõistet.

Vastus: Haridussüsteemis on need tasandid olemas, et toetada süsteemset lähenemist. Samas oleme seisukohal, et need tasandid ei ole hierarhilised ja kõik need on lapse arengu toetamise eesmärgil.

7. Õpetajad hoiavad ise ka omaette ja nokitsevad üksi teha. Siis ei olegi koostööine kultuur tavapärane praktika... ja õpilasedki kogevad ja näevad, et õpetaja teeb üksi ja ka klassis teevad õpilased pigem üksi, mitte koos. Natuke nõiaring ;) ja muuta saab seda õpetaja ise!

Vastus: Oleme väga nõus. Küsimus on sageli organisatsioonikultuuris (et oleks jagatud eesmärk kaasava hariduse põhimõtete rakendamise).

8. Kui kaasava hariduse põhimõtted teise konteksti tõsta - on tegemist kaasava juhtimisega.

Vastus: Oleme väga nõus.

Mis on kaasava hariduse mõju ja miks on seda nii keeruline rakendada?

Lii Kaudne, Gerli Silm

1. Õpiraskustega toimetulek on kuidagi lahendatav, nt abiõpetaja, tugiisik jne, aga kuidas saada hakkama tugeva käitumishäirega? Ja kui ei aita väiksem rühm ega individuaalne õpetamine. Selliste õpilaste hulk kasvab.

Vastus:

Laps, kes käitub halvasti, tunneb ennast halvasti. Sellest tulenevalt on täiskasvanuna esimene küsimus, mis on see, millega laps hädas on (millest tuleneb lapse ülemäärane stress ja mis oskus lapsel puudub, et olukordasid tõhusamalt lahendada).

Käitumisprobleemide puhul on oluline teadvustada ka täiskasvanu rolli.

Esmalt vaadata üle täiskasvanu ja lapse vaheline suhe (kas suhe on piisavalt tugev ja toetav, usalduslik). Laps-täiskasvanu vahelise suhte eest on vastutav täiskasvanu. Ja teisalt tasuks värske pilguga hinnata, kas täiskasvanu reaktsioon probleemsele käitumisele ei hoia seda hoopis kuidagi alal (nt täide viimata ähvardused, muutuvad reeglid ja tegu-tagajärg seosed, positiivse soorituse märkamata jätmine jne).

Uue käitumisviisi omandamine on tõsine treening ja pingutus, mis vajab täiskasvanu teadlikku ja eesmärgipärast tegutsemist lapse arengu toetamisel. Esmalt tuleks sõnastada selgelt, et millist käitumist lapselt oodatakse (kusjuures mitte tegemine ei ole siinkohal võimalik, vajalik on sõnastada, mida ta täpselt peaks tegema harjumuspärase reaktsiooni asemel). Teisalt on vaja laps-täiskasvanu koostöös hakata seda uut oodatud käitumist treenima (toetaval, heatahtlikul ja järjekindlal viisil). Uue käitumisviisi õppimise protsess on sarnane lugemisoskuse omandamisega (mida keerulisemalt see tuleb, seda rohkem positiivset kinnitust, täiskasvanu kannatlikkust ja järjepidevust see nõuab).

2. Oskust saab õpetada ka väiksemas rühmas.

Vastus: Jah, imeliselt. Oluline on teadvustada lihtsalt seda, et väiksemas grupis õppimine ei taga veel teadlikku käitumise treeningu toetamist.

3. Tugeva käitumishäirega laps tavarühmas on rühma teistele lastele vägagi traumeeriv (laste hirmud lüüasaamise, karjumise pärast). Mida ette võtta KÕIKIDE laste heaolu ja turvalisuse tagamiseks rühmas kui ei jätku tugipersonali?

Vastus:

Täpsemaid asjaolusid teadmata on keeruline vastata. Kõikide laste turvalisus on loomulikult oluline ja see on täiskasvanute vastutus. Ehk tasuks mõelda siis suunas, et **kuidas tagada rühma vajalik personal ja kuidas kaasata tugivõrgustik** ka õppehoonest väljaspool olevatest kompetentsikeskustest?

Kaasav kultuur ja juhi roll

Margus Pedaste, Tiina Kivirand

1. Teoorias visioon, praktikas toetussüsteemi olemasolu.

Vastus: Uuringute põhjal on vaja mõlemat, aga meie tulemused näitavad, et koolijuhte viib kaasavate praktikate suunas kiiremini kaasava visiooni olemasolu. Toetussüsteemi ülesehitamine peaks tuginema visioonile.

2. Käis läbi sõna alusharidus. Kas ei peaks kaasavat haridust rakendama juba alushariduses? Ehk oleks siis koolis lapsel lihtsam...

Vastus: Täiesti nõus; meie uuring keskendus koolijuhtidele, aga võib oletada, et lasteaedades on küsimus samasugune - see vajaks küll edasist uurimist.

3. Miks koolituste ja uuringu puhul ei räägita hariduspsühholoogilisest oskusteabest? See ongi põhjus, miks ei tööta koolituste järel praktikad. Eripedagoogilisest lähenemisest vaid ei piisa. Seda on ju aastaid näha olnud. Peab olema multiprofessionaalne lähenemine ja tulemusliku süsteemi olemasolu koolipõhiselt - mis kohapeal töötaks.

Vastus: Oleme väga nõus.

4. Mis piirkonna koolidega oli tegu?

Vastus: Kahjuks ei saa me seda uuritavatega sõlmitud kokkuleppe järgi öelda.

5. Kui suured oli koolid antud uuringus? Klassi suurus?

Vastus: Õpilaste arv oli põhikooliastmes vahemikus 500-600.

6. Kaasava hariduse rakendumist toetab õpetaja valmisolek rakendada või vähemalt püüda rakendada vastavatel koolitustel saadud teadmisi ja oskusi igapäevaselt. Oluline on tugispetsialistide olemasolu ja tugi ning sisuline koostöö lapsevanematega lapse toetamiseks.

Vastus: Oleme väga nõus.